

THE JOURNAL OF THE ECONOMIC SOCIETY OF FINLAND

Ekonomiska Samfundets

TIDSKRIFT

BENGT BENGTTSSON

Orealiserade värden i resultaträkningen –
upplysande eller missvisande?

**MIKAEL RANDRUP BYRIALSEN
& FINN OLESEN**

DSGE: Den makro-økonomiske baseline
model – en introduktion og en kritik

JAN-URBAN SANDAL

I den unge Joseph Alois Julius
Schumpeters fotspor

2

2014 ÅRGANG 67 TREDJE SERIEN

FI-ISSN 0013-3183

EKONOMISKA SAMFUNDET I FINLAND (GRUNDAT 1894)

Samfundets syfte är att underhålla och vidga intresset för den ekonomiska vetenskapen samt arbeta för tillämpningen av denna vetenskap i det ekonomiska livet. Samfundet anordnar diskussioner och föredrag om aktuella ekonomiska ämnen med framträdande personer i näringslivet, den offentliga förvaltningen och den ekonomiska forskningen som inbjudna föredragshållare. Samfundet utger tidskriften Ekonomiska Samfundets Tidskrift. Medlemmar i Ekonomiska Samfundet får tidskriften som medlemsförmån. Ansökan om medlemskap riktas till sekreteraren.

Styrelsemedlemmar 2014: Styrelseordförande, ED Heidi Schauman (ordförande), utredningsansvarig, EM Björn Sundell (vice ordförande), PM Kim Lindström, docent, rektor Edvard Johansson, bergsrådet Tor Bergman, överlärare, ED Annika Sandström, överlärare ED Carl-Johan Rosenbröjjer, EM Roger Wessman, doktorand Anssi Kohonen, docent Max Oker-Blom

Projektledare för Ekonomiska Samfundets verksamhet: Ingalill Aspholm. Telefon: +358 400 840 314.
E-post: ingalill.aspholm@ekonomiskasamfundet.fi

Sekreterare: EM Tomas Lindström, HANKEN, PB 479, 00101 Helsingfors. Telefon: +358 50 571 7581.
E-post: tomas.lindstrom@ekonomiskasamfundet.fi

Skattmästare: Diplomekonom Markus Smeds. Telefon: +358 400 407 679. E-post: markus.smeds@ekonomiskasamfundet.fi

Ekonomiska Samfundets hemsida: www.ekonomiskasamfundet.fi

EKONOMISKA SAMFUNDETS TIDSKRIFT (GRUNDAD 1913 OCH ÅTER 1923)

Huvudredaktör och ansvarig utgivare: ED, rektor Edvard Johansson (Högskolan på Åland)

Redaktörer: PD, specialforskare Tom Björkroth (Konkurrens- och konsumentverket), lektor EM Henrik Palmén (HANKEN) och ED Tom Lahti (HANKEN).

Associerade redaktörer: docent Rita Asplund (Näringslivets forskningsinstitut, ETLA), professor em. H.C. Blomqvist (HANKEN), professor Markus Jäntti (Stockholms universitet), professor Martin Lindell (HANKEN), professor Anders Löflund (HANKEN), professor Gunnar Rosenqvist (HANKEN), professor Rune Stenbacka (HANKEN), professor Stefan Sundgren (Umeå universitet) och professor em. Lars-Erik Öller (Statistiska centralbyrån, Sverige).

Redaktionssekreterare: EM Christina Antell (HANKEN)

Artikel- och andra bidrag sänds per e-post till huvudredaktören eller redaktionssekreteraren.

Redaktionens adress:

Huvudredaktör Edvard Johansson, Högskolan på Åland, Neptuniagatan 17, PB 1010, AX-22111 Mariehamn, Åland. E-post: maxedvard.johansson@me.com.

Redaktionssekreteraren EM Christina Antell, HANKEN, PB 479, 00101 Helsingfors. Telefon: +358 40 352 1286. E-post: redaktionssekreterare@ekonomiskasamfundet.fi

Prenumerationspris 2014 (3 nummer): 30 Euro. Prenumerationen kan göras genom alla tidningsombud och bokhandlar eller direkt genom redaktionssekreteraren. Prenumerationen gäller för ett kalenderår.

Lösnummer och äldre årgångar: Lösnummerpris: 12 Euro. Lösnummer och äldre årgångar erhålls av redaktionssekreteraren.

Adressändring: Anmälan om adressändring görs till samfundets sekreterare Tomas Lindström, eller genom att skicka e-post till: adresser@ekonomiskasamfundet.fi.

Annonser: Kontakta redaktionssekreteraren. Bakpärm 500 Euro, 1/1 sida 330 Euro, 1/2 sida 250 Euro. Ekonomiska Samfundets Tidskrift utkommer tre gånger om året.

THE JOURNAL OF THE ECONOMIC SOCIETY OF FINLAND (FOUNDED 1913 AND AGAIN 1923)

Editor: PhD (econ.), Rector Edvard Johansson (Åland University of Applied Sciences)

Co-editors: Senior Research Officer Tom Björkroth (Finnish Competition Authority), Lecturer Henrik Palmén (Hanken School of Economics) and PhD Tom Lahti (Hanken School of Economics)

Associate Editors: Docent Rita Asplund (The Research Institute of the Finnish Economy, ETLA), Professor H.C. Blomqvist (Hanken School of Economics), Professor Markus Jäntti (Stockholm University), Professor Martin Lindell (Hanken School of Economics), Professor Anders Löflund (Hanken School of Economics), Professor Gunnar Rosenqvist (Hanken School of Economics), Professor Rune Stenbacka (Hanken School of Economics), Professor Stefan Sundgren (Umeå University) and Professor em. Lars-Erik Öller (Statistics Sweden).

Editorial Secretary: M.Sc. (econ) Christina Antell (Hanken School of Economics)

Articles and other contributions should be sent in electronic format to the Editor Edvard Johansson, Åland University of Applied Sciences, e-mail: maxedvard.johansson@me.com or the Editorial Secretary Christina Antell, Hanken School of Economics, e-mail: redaktionssekreterare@ekonomiskasamfundet.fi.

Books for review should be sent to the Editorial Secretary Christina Antell, Hanken School of Economics, PO Box 479, FIN-00101 Helsinki, Finland.

Subscription: Subscription Price 2014 (3 issues): 30 Euro. Orders may be sent to any subscription agent or bookseller or directly to the editorial secretary. Subscriptions are supplied on a calendar year basis.

Single Issues and Back Issues: Single issue price: 12 Euro. Single issues including back issues are available from the editorial secretary.

The Journal of the Economic Society of Finland is published three times a year.

Ekonomiska Samfundets

TIDSKRIFT

2014 : 2

LEDARE	Tom Björkroth: Både rättvist och rätt vist	57
ARTIKLAR	Bengt Bengtsson: Orealiserade värden i resultaträkningen – upplysande eller missvisande?	60
	Mikael Randrup Byrialsen & Finn Olesen: DSGE: Den makro økonomiske baseline model – en introduktion og en kritik	74
	Jan-Urban Sandal: I den unge Joseph Alois Julius Schumpeters fotspor	90
RECENSION	Joe Studwell (2013): How Asia Works: Success and Failure in the World's Most Dynamic Region (H. C. Blomqvist: Om utvecklingsstrategier i Asien)	98
ARTICLES IN BRIEF		100

SKRIBENTER I DETTA NUMMER

Bengt Bengtsson är ekonomie doktor i redovisning och universitetslektor vid Karlstads Universitet.
(bengt.bengtsson@kau.se)

Tom Björkroth är Politics doktor från ÅA samt innehar en MA från King's College i London. Han arbetar som konkurrensråd på Konkurrens- och konsumentverket. Han har forskat främst i konkurrensfrågor inom olika sektorer. Hans främsta intresseområden är konsumentbeteende, industriell organisation och konkurrensrättsliga frågor. (Tom.Bjorkroth@kkv.fi)

Hans C. Blomqvist är professor emeritus i nationalekonomi vid Svenska handelshögskolan. Han har forskat främst i utvecklingsekonomi, med tyngdpunkt på Ost- och Sydostasien.
(hblomqvi@welho.com)

Mikael Randrup Byrialsen är PhD-stipendiat samt cand. oecon. vid Institut for Institut for Økonomi & Ledelse, Aalborg Universitet. (randrup@business.aau.dk)

Finn Olesen är professor, cand. oecon, PhD vid Institut for Institut for Økonomi & Ledelse, Aalborg Universitet. (finn@business.aau.dk)

Jan-Urban Sandal er Doktor Philos i økonomisk historie med forskningsområde innovasjon, entreprenørskap og sosialt entreprenørskap. Dr. Sandal eier og leder Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute.
(jan-u.sandal@janusandal.no)

Den unge Joseph Alois Julius Schumpeter ga verden en ekstraordinær teori om økonomisk utvikling i sin bok *Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung* (engelsk tittel: *The Theory of Economic Development*) publisert i Leipzig i 1912. Entreprenørprofitt – resultatet av vellykket entreprenørskap – er ikke en motivasjonsfaktor hevdet Schumpeter, men å grunnlegge et privat kongerike, viljen til å erobre og gleden av å skape er det. Hvor fikk den unge Schumpeter disse ideene fra? Er det mulig å lete frem noen spor fra hans tidlige erfaringer og familiære bakgrunn som forklarende faktorer?

I den unge Joseph Alois Julius Schumpeters fotspor¹

90

Jan-U. Sandal

INNLEDNING

År 2012 markerer hundreårsjubileet for utgivelsen av Joseph A. Schumpeters *Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung* (engelsk tittel: *The Theory of Economic Development*). Boken har spilt en meget viktig rolle ikke bare i filosofien og i den økonomiske vitenskap, men også i Schumpeters eget liv: han sluttet aldri å arbeide med de vitenskapelige problemstillinger som teorien var konstruert over. Studiet av Schumpeters teorier er også relevant fra et økonomisk-historisk perspektiv og hans teorier er meget aktuelle, spesielt med tanke på den situasjon verden står ovenfor i dag og som er karakter-

isert av finanskriser og massearbeidsledighet.

I 2012 startet jeg et vitenskapelig forskningsprogram: I Joseph Alois Julius Schumpeters fotspor. Vitenskapsprogrammet inkluderer mange forskjellige aktiviteter: besøk til steder hvor den kjente økonomen hadde bodd og virket, dybdeintervju med nøkkelpersoner på plass, forskning i relevante arkiver, innsamling og spredning av informasjon om Schumpeters vitenskap globalt gjennom akademiske institusjoner, biblioteker, organisasjoner, forumer og toppmøter. Aktivitetene inkluderte også begynnelsen på et globalt forelesningsprogram, i første rekke basert på Schumpeters teorier, og eget forfatterskap av papers, artikler og bøker basert på funnene i vitenskapsprogrammet. Den første forskningsreisen var til Trest og Jihlava (Den Tsjek-

---

1 Artikkelen presentert og publisert på engelsk på: II International Schumpeter's Forum of Economics, "Joseph Alois Schumpeter's Scientific Heritage and Today: A View from the Past into the Future, Chernivtsi National University, September 26–27, 2013.

kiske republikk) og Chernivtsi (Den Ukrainske republikk) i oktober 2012, etterfulgt av et forskningsopphold ved Harvard University Archives, (Massachusetts, USA) i februar 2013 og videre et besøk til Bonn University og Bonn University Archives and Library (Tyskland) samt Vienna University og Vienna Archives i mai 2013. Vitenskapsprogrammet vil fortsatt løpe ett år til².

De foreløpige resultater av forskningsprosjektet er artikler: «Schumpeters Metode», publisert i *Levende Historie* no. 6/2012, Oslo, «Jakten går videre – i verdens biblioteker» *Bok og Bibliotek* 1/2013, Oslo, «In Joseph Alois Julius Footsteps» artikkel presentert og publisert på II International Schumpeter's Forum of Economics «Josephs Alois Schumpeter's Scientific Heritage and Today: A View from the Past into the Future» ved Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraina), hvor Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute også var en medarrangør, «I Joseph Alois Julius Schumpeters fotspor», paper presentert på det Tionde Ekonomisk-historiska møtet, Lunds universitet 2013-10-4/5 og artikkelen «I Joseph Alois Julius Schumpeters fotspor» publisert i *Ekonomiska Samfundets Tidskrift*, No. 1/2014, og «Jakten fortsetter – i verdens biblioteker» *Bok og Bibliotek* 4/2014, Oslo. Også en VIP invitasjon fra Asian-Pacific CEO Association til The 3rd Global Economic Leaders' Summit (GELS 2013), The 2nd International Culture Industry Summit (ICIS 2013), i September 2013, og 2nd World Emerging Industries Summit (WEIS 2013), november 2013, og The 3rd International Culture Industries Summit (ICIS 2014), oktober 2014, alle i Kina samt 36. Stormøte for samtaler knyttet til ubesvarte spørsmål i sosialt entreprenørskap,

2 Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute fullfinansierer forskningsprosjektet som har en budsjetttramme på ca. 1 mill. USD.

Kairo, Egypt, arrangert i samarbeid mellom Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute og den egyptiske regjering med tema «Creating New opportunities through management of Social innovation in business and society», november 2014, kan nevnes i sammenheng.

I denne artikkelen vil to hovedproblemer i Schumpeters 1912 teori bli analysert: entreprenørprofit og entreprenørens motivasjon. Entreprenørprofit er resultatet av vellykket entreprenørskap eller «utførelsen av nye kombinasjoner» men det er ikke et stimuli for «vilje og handling» (Schumpeter, 1912). På den annen side er det mulig å spørre de tre motivasjonsfaktorer: å grunnlegge et privat kongerike, viljen til å erobre og gleden av å skape, men hvor fikk Schumpeter ideen til disse fra? Motivasjonsfaktorene er ekstremt viktige, for hvorfor skulle den moderne og frie mann – entreprenøren – underkaste seg risikoen og arbeidets anstrengelse ved utførelsen av de nye kombinasjoner av noen som helst annen årsak enn å tjene en entreprenørprofit?

Kildematerialet i denne artikkel er, foruten de tradisjonelle skrevne referanser, til en vesentlig grad basert på besøk på plass og dybdeintervju med aktuelle nøkkelpersoner. Artikkelen består av en analyse bygget over følgende faktorer og deler: innledning, entreprenørprofit er selve beviset på suksess, entreprenørens motivasjon, et privat kongerike, familiebakgrunnen, Theresianum, høyeste nivå i sosialklassepyramiden, sosial klassetilhørighet, viljen til å erobre, gleden ved å skape og konklusjon.

ENTREPRENØRPROFITEN ER SELVE BEVISET PÅ SUKSESS

Entreprenørprofit er resultatet av vellykket entreprenørskap (Schumpeter, 1912). Når entreprenøren iverksetter utbredelsen av de

nye kombinasjoner – nye kombinasjoner av jord og arbeid (produksjonsfunksjonens første og andre innsatsfaktorer) – vil en entreprenørprofit under spesielle forutsetninger oppstå. Markedskreftene kanalisere entreprenørprofiten til entreprenøren. De fleste formuer er skapt av entreprenørskap, hevder Schumpeter, og ikke av arbeid eller sparing, og det er ingen sammenheng mellom den anstrengelse entreprenøren yter i endringsprosessen og det økonomiske resultat derav; i motsetning til forholdet mellom arbeid og lønn. Det er ikke mulig å anslå den eksakte mengde entreprenørprofit; den kan bli ekstremt stor eller nærmest ingenting. Det faktum at entreprenørprofit eksisterer er under alle omstendigheter det eneste bevis for at en økonomisk utvikling og endring i produksjonssystemet har funnet sted.

Hvorfor er ikke entreprenøren likevel utelukkende motivert av bare å tjene en entreprenørprofit? Forklaringen hertil ifølge Schumpeters teori er at denne type profit ikke er laget av kapital, dens eksistens avhenger utelukkende av entreprenørens vilje og handling (Schumpeter, 1912). Kapital representerer bare driftsmidler som overføres til entreprenøren for å benyttes i utførelsen av de nye kombinasjoner (Schumpeter, 1912). Bortsett fra markedsrenten på produktive lån, friksjon, «entreprenørens avlønning» for utførelsen av prosessen og kvasirente finnes ingen avkastning på bruk av kapital i det hele tatt i prosessen av de nye kombinasjoner³. Det kreves en spesialists kreativitet å utføre de nye kombinasjoner; en aktivitet som aldri tidligere har funnet sted i sammenhengen og det er således ikke mulig

å kopiere noen eller noe, for det er snakk om en genuin kreativ prosess.

ENTREPRENØRENS MOTIVASJON

Joseph Schumpeter peker på tre hovedfaktorer for motivasjon som stimulerer entreprenøren i dennes anstrengelser med å utføre innovasjon.

“First of all, there is the dream and the will to found a private kingdom, usually though not necessarily, also a dynasty. The modern world really does not know any such positions, but what may be attained by industrial or commercial success is still the nearest approach to medieval lordship possible to the modern man (...) Then there is the will to conquer: the impulse to fight, to prove oneself superior to others, to succeed for the sake, not of the fruits of the success but of success itself (...) Finally, there is the joy of creating, of getting things done, or simply of exercising one’s energy and ingenuity⁴.”

Schumpeter tar ikke med ren hedonistisk nytelse som motiv for entreprenørhandlinger i sin betraktning. Hva enn kan kjøpes til konsumpsjon for profitten som entreprenøren har tjent på sitt vellykkede entreprenørskap faller i en helt annen kategori av forklaringsfaktorer. Schumpeter understreker det faktum at den hedonistiske opptreden som vanligvis observeres hos individer av denne type, er irrasjonell. Både hedonistisk forbruk, som på et høyere nivå vanligvis indikerer bruk av fritid, og en hvilken som helst annen psykologisk forståelse, er unødvendige forklaringsforhold som motivasjonskraft for entreprenøren. Å grunnlegge et privat kongerike, viljen å erobre og skapergleden er

³ For en analyse av entreprenørprofit, se Sandal, J.-U. (2011): “Introduction to Joseph Alois Schumpeter: Entrepreneurial profit – An Incentive for Democratic Development”. *The Journal of the Economic Society of Finland*, no 1/2011.

⁴ Schumpeter, J.A. (2008), s. 93.

de eneste motivasjonsfaktorer i Schumpeters 1912 teori.

ET PRIVAT KONGERIKE

Den første motivasjonsfaktor; å grunnlegge et privat kongerike, men ikke nødvendigvis også et dynasti, er den viktigste i Schumpeters motivasjonsteori. Hvordan kan det være, og hvor fikk Schumpeter denne ideen fra? Et nærmere innsyn i den unge Joseph Alois Schumpeters liv og familiebakgrunn kan avdekke noen forklaringer.

Den høyeste sosialklasseposisjon i menneskenes verden har tradisjonelt alltid vært monarkiet eller dets tilsvarende. Bestige kongerikets trone, og hvis mulig sikre overtakelsen for etterfølgelse for nye generasjoner (som er meningen med et dynasti) er den aller høyeste sosialklassemulighet. Ingen kan kjøpe den posisjonen; den er ikke til salgs. Den er bare oppnåelig gjennom erobring eller arv.

Hvorfor vil så den moderne mann i rollen som entreprenør vise noen som helst oppmerksomhet og interesse til en middelaldersk sosialklasseposisjon? For hunder år siden, da Schumpeter utformet sin teori, hadde livet selv et bredt utvalg av sosialklassemuligheter og «det gode liv» å tilby vanlige mennesker, forutsatt at de var vellykkede i forretningslivet. Joseph Schumpeters egen sosialklasseposisjon i livet, fra det øyeblikket han ble født, var helt enkelt sammenlignbart med europeisk velhavende landsens næringslivsfamilier på den tiden. La oss derfor se nærmere på Schumpeters familiebakgrunn og livsforventninger i hans unge år.

FAMILIEBAKGRUNNEN

Joseph Alois Schumpeter ble født 8. februar 1883 i Triesch (nå Trest i Tsjekkia). Hans

mor, Johanna Schumpeter (født Grüner) kom fra en kjent legefamilie i nabobyen Jihlava og hans far, Josef Alois Karel Schumpeter var 12 generasjon etter Vaclav Schumpeter som kom fra Mildow, og som for første gang er nevnt i historien da han i 1523 flyttet til Trest⁵. Schumpeterslekten hadde gjennom generasjoner vært fremgangsrike forretningsfolk, drevet produksjon og handel med tekstiler, jern og salt. De hadde bidratt til industrialisering av byen og både hans bestefar og oldefar hadde vært borgermester i Trest. De hadde alle et godt rykte for å ta vel hånd om sine arbeidere og de ble tilbudt adelsutnevnelser, men avsto hver gang. Schumpeterslekten hadde i sitt eie to store herskaps hus i byen og et stort fabrikkanlegg og de ga påkostede gaver til kirken.

Det kan synes som Joseph Alois Schumpeters bakgrunn fra barnsben var i linje med den type fremgangsrik entreprenørmotivasjon og entreprenørens drømmer som utgjør selve grunnlaget for hans teori. Etersom han var den første og eneste sønn av Johanna og Josef Alois Karel, ville han, under normale forutsetninger, arvet hele familieformuen, foretaket, fabrikkene, herskaps husene, familietradisjonene både privat og høyst sannsynlig også samfunnssosialt. «Kongeriket» og mest sannsynlig også «dynastiet» var på sin plass rett foran hans øyne allerede fra livets begynnelse. Han var naturlig ikke selv skaperen av denne situasjonen og han kunne bare fylle posisjonen, naturligvis ikke som en entreprenør, men i rollen som arvtaker. Likevel, å arve rikdom og sosialklasseposisjon fører ikke til endring i produktjonsfunksjonen og i samfunnet. Å arve rikdom, selv om formuen meget vel kan ha oppstått som resultat av entreprenørprofit

⁵ Trest Town Council (2005): J.A. Schumpeter – Economist, Politician, Social Philosopher and Humanist, the Czech Republic s. 8.

fra tidligere generasjoners aktiviteter, representerer arven bare den statiske dimensjonen i økonomien.

Som vi vet ble hans sosiale utgangspunkt i livet likevel drastisk endret ved en hendelse den 14. januar 1887, en hendelse som fikk betydelige konsekvenser for hans fremtidige liv. Hans far døde under spesielle forhold som resultat av en jaktulykke. Kort tid etter flyttet Joseph Alois og hans mor til Graz og hun giftet seg senere med den nylig pensjonerte feltmarskalk Sigismund von Kéler hvoretter paret flyttet til Wien. De flyttet til en leilighet i Doblhofgasse 3⁶, en utmerket adresse i Wien, beliggende bare noen få kvartaler fra Theresianum, den berømte kostskolen for aristokratiet. Van Kéler hadde selv vært student ved Theresianum og gjennom sine kontakter ble Joseph straks tatt opp som student. Selv om vi ikke vet så meget om hans liv og aktiviteter som student ved Theresianum⁷ så må hans livserfaringer under denne perioden ha spilt en betydelig rolle i hans samtidige og senere hans filosofiske, politiske og moralske tenkning.

THERESIANUM

Keiserinne Maria Theresia endret sin fars residens Favorita til en akademi og etablerte Theresianum i 1746. I generasjoner var Theresianum en eliteskole for det Østerrikske-Ungarske aristokrati. Akademiet tilbød tre forskjellige kurs som alle ledet frem til det samme mål; tjenesteyting for staten med spesialisering innen administrasjon, militærvesen og diplomati. I 1849 ble akademiet

6 Flyttingen til denne adressen fikk stor betydning også av en annen årsak; vaktmesterens datter, Anna Reisinger bodde sammen med sin familie i vaktmesterleiligheten i samme hus, og senere oppstod forelskelse mellom Joseph og Anna hvoretter de ble gift. Likevel sluttet ekteskapet med en tragedie; både Anna og deres sønn Josef døde under nedkomsten.

7 Intervju med fru Helene Pflüger, ansvarlig for Alttheresianisten ved Theresianum og Professor Dr. Franz Gschwandtner, bibliotekdirektør ved Theresianum, Wien, 2013-05-10/11.

åpnet for «borgerskapets sønner»⁸. Man kan si at Theresianum var det Østerrikske-Ungarske svar på Eton og at ved denne type skoler lærer studentene vanligvis mer fra uformell undervisning enn fra den formelle kunnskap som gis dem for å tilfredsstillende ethvert nyttehensyn. Akademiets hovedoppgave var å lære studentene hvordan de skulle styre imperiet, et imperium som bestod av et stort antall nasjoner og kulturer, uten å blande inn deres egne følelser i den profesjonelle ledelse. Samtidig ble studentene inndelt i ulike strata ved Theresianum. Først fantes de ungarske studentene, med sitt eget pensum, bøker og lærere og som bodde adskilt fra de øvrige studenter. Så var det studentene fra de øvrige deler av imperiet, og de var alle kostskolestudenter, og avslutningsvis dagstudentene som spiste og bodde hjemme med sine respektive familier i Wien.

I september 1893, da Joseph Schumpeter var 10 år gammel, ble han immatrikulert som dagstudent (externer Schüler), og ble værende i åtte år til sin avsluttende eksamen i 1901. Å være dagstudent var naturligvis mindre prestisjefullt enn å være kostskolestudent, men den formelle utdannelsen var den samme. Sønnen av aristokratiet som bodde i Wien gikk ikke på Theresianum. Etersom Josephs foreldre bodde i Wien var det ikke mulig å bli kostskolestudent. Han gikk på skolen mellom klokken ni og to. Sannsynligvis betalte van Kéler en beskjeden avgift i en størrelsesorden som var passende for dagstudenter på den tiden.

Skolen underviste klassiske fag som gresk og latin, fektning og ridning, og Schumpeter studerte fransk, italiensk og engelsk. Sannsynligvis hadde Joseph Schumpeter en god tid ved Theresianum og han lærte raskt å tale alle språk som han ble undervist i fly-

8 Theresianische Akademie Wien: The Theresianum: traditional and forward-looking. Own printing, Vienna.

tende. Å være dagstudent innebar også at han kunne holde en større avstand til den aristokratiske verden enn hvis han hadde bodd på skolen⁹.

Gjennom uken tilbrakt den unge Schumpeter mye tid privat, utenfor skolen; det var typisk for alle dagstudenter. Joseph tilbrakte tid hjemme og hadde en meget nær relasjon

til sin mor som øvet en ikke ubetydelig påvirkning på hans liv, også lenge etter hennes død.

HØYESTE NIVÅ I SOSIALKLASSEPYRAMIDEN

På Theresianum var Joseph Schumpeter meget nær toppnivået i sosialklassepyramiden. Han må likevel samtidig ha følt at han ikke riktig hørte til der. Som en bursjoasi var han på rett sted; påvirket og inspirert av det øvre strata og gitt muligheten til å strekke ut for å bli noe mer og muligens bedre enn hva han kanskje følte han var av fødsel. Selv om han ble opplært i manerer og ferdigheter som langt overgikk hva som var forventet av oppførsel for hans egen sosial klasse, tilhørte han ikke det øvre sosiale strata. I virkeligheten var han en i publikumet, bivånende aristokratiets oppvisninger på egen scene, for selv aldri å kunne ta del i spillet. Det gjorde han heller ikke senere i livet.

På den annen side kan en kvinne klatre den sosiale rangstige, men bare gjennom ekteskap, ettersom sosialkasetilhørighet ikke kan kjøpes, noe vi allerede har understreket. Det er nøyaktig hva hans mor gjorde da hun ektet von Kéler. Hun forbedret sin sosialklassestandard gjennom ekteskap.

Dette kan være en viktig årsak til at Joseph Schumpeter så sterkt beundret sin mor, nemlig det faktum at hun gjennom ekteskapet klarte å stige fra det landsens sosiale borgerskap til den sosiale aristokrati. En sosialklassereise han selv aldri ville kunne klare å oppnå.

SOSIAL KLASSETILHØRIGHET

Hvert år ble det tatt klassegruppefotografi av kostskolestudentene ved Theresianum, men naturligvis ikke av dagskolestudentene. Fotografiene ble utstilt på strategiske steder i skolebygningen.

Mange av aristokratiets sønner måtte av naturlige årsaker forlate Theresianum for kortere eller lengre perioder, alt avhengig av deres familiesituasjon og den politiske, økonomiske og sosiale situasjon i deres respektive hjemland. Ettersom deres opphold ikke var kontinuerlig kom og gikk mange kostskolestudenter under årenes løp. Ikke alle kostskolestudenter tilbrakte sine åtte år ved Theresianum heller, noe som var den korrekte tidslengde for å fullføre utdannelsen. Dette er hovedårsakene til at ikke alle kostskolestudenter er synlige på fotografiene selv om de var immatrikulerte på det aktuelle tidspunkt når bildene ble tatt.

Dette forhold var på den annen side ikke tilfellet med dagskolestudentene og det er ikke mulig å finne noe bilde av den unge Joseph Schumpeter under hans år ved Theresianum¹⁰. I likhet med alle andre dagskolestudenter fra denne tiden fikk ingen av dem lov å representere skolen på klassegruppefotografiene.

9 Swedberg, R. (1991) Joseph A. Schumpeter, his Life and Work, Polity Press, Cambridge, UK, p. 11.

10 Fru Helene Pflüger, ansvarlig for Alttheresianisten ved Theresianum og jeg gikk igjennom alle klassegruppefotografier fra 1893 til 1901, 2013-05-10.

Et annet faktum er at akademiets årbøker aldri rubriserte dagstudenter. Theresianum har en matrikkel som referer alle kostskolestudenter fra 1746 til 1913. Joseph Alois Schumpeters navn er ikke referert i den matrikkel¹¹.

Matrikkelen er meget viktig som bevis for sosialklasses tilhørighet. Den er, kan man si, «en blodsbok»; navnene på de sønner som skal arve imperiet, det er en liste over aristokratiets familier, deres historie og fremtid i imperiet. Oppføringen viser suksessen til hver enkelt student, hva hans fremtidige posisjon i imperiet ble og hvor langt han hadde kommet i nærhet til maktens tinde.

Å være student ved Theresianum uten å ha sitt navn referert i matrikkelen er en klar indikasjon på at personen ikke tilhørte aristokratiet.

VILJEN TIL Å EROBRE

Så nær, men fortsatt så langt unna. Åtte år som student ved Theresianum i sine unge år: Joseph Alois Schumpeter må ha erfart og erkjent visse fakta om livet og samfunnet, momenter som vi kanskje kan følge i hans teori om motivasjon av entreprenøren i den nes aktivitetene som leder frem til ekstraordinære innsatser. Schumpeter understreker i den andre motivasjonsfaktoren: "Then there is the will to conquer: the impulse to fight, to prove oneself superior to others, to succeed for the sake, not of the fruits of the success but of success itself¹²".

Hva menes tradisjonelt med seierens frukter basert på erobring? Er det ikke å oppnå vekst i sosialklasse, å bli konge, eller i det minste bli en adelsmann? Schumpeter

lar dette perspektivet utebli i sin motivasjonsteori. Det er isteden bare selve suksessen som gjenstår som verdien av erobringen for den moderne mannen. Det finnes intet potensial for å nå den høyeste sosialklassesposisjon gjennom vellykket erobring for entreprenøren. Striden er overført til økonomien og markedet og betydningen er: å vinne over egne konkurrenter og markedskrefte.

Slaget har intet å gjøre med middelalderens riddere, deres erobringer og deres frukter, selv om hele ideen kanskje nedstammer fra imperiets virkelighet og Schumpeters egne erfaringer fra Theresianum.

GLEDEN VED Å SKAPE

Handling og vilje er hva som kreves av en entreprenør for å lykkes på markedet (Schumpeter, 1912). Evnen til å skape er en spesiell personlig egenskap, forankret i mennesker som er utrustet til å utføre de nye kombinasjoner. Kreativitet og styrke finnes ikke i det samme omfang i alle mennesker og ikke alle individer er villige til å underkaste seg det strevsomme arbeid som vellykket entreprenørskap krever. Men Joseph Alois Schumpeter understreker det faktum at entreprenøren er motivert av gleden ved å skape, å få tingene gjort, eller helt enkelt bare å utøve ens egen energi og sindighet. Profit kan aldri erstatte denne motivasjonsfaktor, for entreprenøren kan ikke forutse tilblivelsen av en fremtidig formue. Uten aktivitet vil entreprenøren aldri tjene en profit; det er som å utøve en kunstart – resultatet vil vise seg. Det er ikke noe spesielt eller ekstraordinært med denne motivasjonsfaktoren. Den kan oppsummeres som: vær lykkelig i ditt arbeid.

11 Album der K.K. Theresianisten Akademie (1746–1913), Zusammengestellt von Max Freiherr von Gemzell-Flischbach, Wien 1913, Selbstverlag des Herausgebers, 336 sider.

12 Schumpeter, J.A. (2008). s. 93.

KONKLUSJON

Den unge Joseph Alois Schumpeter ga verden en ekstraordinær teori om økonomisk vekst i sin bok *Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung*, publisert i Leipzig i 1912. Entreprenørprofit – resultatet av vellykket entreprenørskap – er ikke en motivasjonsfaktor, hevdet Schumpeter, men å grunnlegge et privat kongerike, viljen til å erobre og glede ved å skape er det. I denne artikkelen har vi analysert hvorfra den unge Schumpeter han ha fått de ideene fra. Det er mulig å spore noen ledetråder som forklaringsfaktorer tilbake til hans tidlige livserfaringen og familiebakgrunn.

Det kan synes som om Joseph Alois Schumpeters egen familiebakgrunn allerede fra fødsel av var ganske på linje med motivasjonen til den vellykkede entreprenør og entreprenørens drømmer som utgjør fundamentet i hans motivasjonsteori. Å arve rikdom, selv om formuen kan hende har vært et resultat av entreprenørprofit fra tidligere generasjoner, representerer bare den statiske dimensjon i økonomien. Det er en forutsetning at man selv skaper rikdommen for å bli anerkjent som entreprenør.

Den unge Joseph Alois Schumpeters erfaringer fra Theresianum må åpenbart ha vært avgjørende for utviklingen av hans motivasjonsteori. Han var så nær toppen av den sosiale klassepyramide, men likevel så fjernt. Uansett hvor hardt han arbeidet og presset seg selv ville han aldri kunne oppnå det samme som hans mor; stige fra den landsens bursjoasi klasse til aristokratiet. I næringslivet var det derimot mulig, og han integrerte kongeriket og viljen til å erobre som motivasjonsfaktorer i sin teori om økonomisk utvikling.

LITTERATUR

- Freiherr von Gemmell-Flischbach, M. (1913):** Album der K.K. Theresianisten Akademie (1746–1913), Zusammengestellt von Max Freiherr von Gemmell-Flischbach, Selbstverlag des Herausgebers, Wien, 336 sider.
- Schumpeter, J. A. (1912):** *Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung*, Dunker & Humboldt, Leipzig
- Schumpeter, J. A. (1926/2008):** *The Theory of Economic development*, Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey.
- Swedberg, R. (1991):** *Joseph A. Schumpeter, his Life and Work*, Polity Press, Cambridge, UK.
- Sandal, J-U. (2011):** "Introduksjon til Joseph Alois Schumpeter: Entreprenørprofit – et insitamant til demokratisk utvikling". *Ekonomiska Samfundets Tidskrift*, no 1/2011.
- Sandal, J-U. (2012):** "Schumpeters Metode". *Levende Historie* no 6/2012, Oslo.
- Sandal, J-U. (2013):** "Jakten går videre – i verdens biblioteker". *Bok og Bibliotek*, no 1/2013, Oslo.
- Sandal, J-U. (2013):** "I Joseph Alois Julius Schumpeters fotspor". Artikkel presentert på det 10. Økonomisk-Historiske møtet ved Lunds Universitet 4–5 oktober 2013.
- Theresianische Akademie Wien:** *The Theresianum: traditional and forward-looking*. Own printing, Vienna.
- Trest Town Council (2005):** *J.A. Schumpeter – Economist, Politician, Social Philosopher and Humanist*, the Czech Republic

INTERVJUER

Helene Pflüger, ansvarlig for Alttheresianisten ved Theresianum, Wien 2013-05-10
Professor Dr. Franz Gschwandtner, bibliotekdirektør ved Theresianum, Wien 2013-05-11.

ARTICLES IN BRIEF

BENGT BENGTTSSON

(University in Karlstad, Sweden)

Unrealized values in the income statement – informative or misleading? 60

The article refers to an empirical examination of listed real estate companies' income consisting of unrealized and realized gains and how the cumulative proportion of total income has varied over time and how the variations correlate with the companies' share price.

MIKAEL RANDRUP BYRIALSEN & FINN OLESEN

100 (Aalborg University, Denmark)

**DSGE – the modern macroeconomic mainstreams baseline model –
a short introduction and some critical remarks 74**

In modern mainstream macroeconomics the formal framework for doing analysis is given by the DSGE models representing the New Neoclassical Synthesis. The present paper aims partly to give an introduction to these models and partly to raise some questions which, at least seen from a Post Keynesian inspired perspective, have to be considered when using these models.

Keywords: Macroeconomic analysis, DSGE, and Post Keynesianism.

JAN-URBAN SANDAL

(Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute, Finstadjordet, Norway)

In the footsteps of the early Joseph Alois Julius Schumpeter 90

The early Joseph Alois Julius Schumpeter gave the world an extraordinary theory of economic growth in his book *Theorie der Wirtshafflichen Entwicklung*, published in Leipzig in 1912. Entrepreneurial profit – the result of successful entrepreneurship – is not a motivating factor Schumpeter argues, but to found a private kingdom, the will to conquer and the joy to create are. Where did the early Schumpeter get those ideas? Is it possible to trace down some clues from his early experiences of life and family background as explanatory factors? In this article several main topics related to the Schumpeter 1912 theory will be analyzed: entrepreneurial profit, motivation of the entrepreneur, a private kingdom, the family background, Theresianum, top level of the social class pyramid, social class belonging, the will to conquer, and the joy of creating.

RÅD TILL SKRIBENTER

HUR LÄMNA IN BIDRAG?

Vänligen insänd bidrag till tidskriften i elektronisk form till huvudredaktören eller redaktionssekreteraren som bilaga till e-post (attachment, ange som ämne att det handlar om en artikel till EST). Formatet på datafilen bör vara av standardformat såsom Microsoft Word. Artiklarna bör helst inte vara längre än 24 sidor i B5-format med radavstånd 2 och fontstorlek 11 pt. Till artiklarna bör fogas abstrakt på svenska och engelska (inkl. titeln och arbetsplatsens namn på engelska). Längden på abstrakten bör helst inte överstiga 100 ord per abstrakt.

Översikter, bokrecensioner och kommentarer bör ej överstiga sex sidor eller 10 000 tecken. Undantag kan dock göras speciellt i fråga om översikter.

En kort författarpresentation bör bifogas. Av presentationen bör framgå titel, arbetsplats och e-mail adress. Några rader om den egna forskningsinriktningen eller motsvarande bör också ingå. För artiklar med flera författare bör samtliga författare presenteras.

Inlämnade artiklar behandlas av redaktionen i samarbete med utomstående granskare (referees). Övriga bidrag granskas av redaktionen. Eventuella revideringar och ändringar görs av skribenten i samråd med redaktionen.

INSTRUKTIONER FÖR MANUSKRIFTET

Manuskriptet skall skrivas på svenska. Även manuskript på andra nordiska språk kan komma ifråga. Endast i undantagsfall kan engelskspråkiga manuskript accepteras. Manuskript för artiklar skall i allmänhet organiseras enligt följande:

Kort sammandrag.

Artiklens titel (klar, deskriptiv och inte för lång). Skrivs med **fet stil och 24 pt.**

Namn på författaren (författarna) . Skrivs med **fet stil och 14 pt.**

Texten

Referenser

Kort sammandrag på engelska (inkl. titeln på engelska).

Tackord och eventuellt angivande av att artikeln baserar sig på ett föredrag eller en lectio precursoria sätts som fotnot till rubriken på första sidan.

TABELLER OCH FIGURER

Alla tabeller och figurer bör ha lättförstådda rubriker och numreras (t.ex. "**Tabell 10. Rubrik**"). Rubriken på tabeller anges ovan om tabellen och på figurer under figuren. Använd **fet stil**. Vid konstruktion av tidsserier och spridningsdiagram bör axlarna namnges och skalan anges. Användningen av förkortningar och koder bör undvikas.

I manuskriptet kan tabeller och figurer placeras inne i texten eller så i ett separat dokument. Ange dock i så fall ungefär var i texten tabellen eller figuren skall placeras.

REFERENSER

Alla publikationer som nämns i texten skall samlas i en lista "**REFERENSER**" placerad sist i manuskriptet. Om texten innehåller en referens till en källa skriven av fler än två författare skall det första författarnamnet följas av ett "et al.". I referensförteckningen skall dock alltid alla författares namn finnas med. Referera i texten till författarens namn (utan initialer) med årtal eller om nödvändigt (vid citat) till sida (sidor). Exempel: "Eftersom Andersson (1972) har visat att..." "Detta resultat är i samklang med resultat uppnådda senare (Pettersson, 2005, s. 1-2)".

Referenser citerade i texten skall ordnas kronologiskt. Referensförteckning skall ordnas alfabetiskt enligt författarnamnet och kronologiskt enligt författare. Använd fonstorlek 9 pt.

Referenslistan görs enligt följande modell:

Böcker: **Arrow, K. J. (1951):** Social Choice and Individual Values. Wiley, New York.

Tidskriftsartiklar: **Becker, G. S. och Stiegler, G. J. (1977):** "De Gustibus..". American Economic Review vol.76, s. 79-90.

Samlingsverk: **Boulding, K. E. (1966):** "The economics of the coming spaceship Earth". I Jarret, H. (red.) Environmental Quality in a Growing Economy, ss. 3-14. Resources for the Future/Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Webbdokument: **Gayer, T., Horowitz, J List, J.A. (2005):** "When Economists Dream, They Dream of Clear Skies", The Economist's Voice: Vol. 2: No. 2, Article 7. <http://www.bepress.com/ev/vol2/iss2/art7> (2010-08-23); utan underline i **www** -adress.

FOTNOTER

Fotnoter bör användas endast om det är absolut nödvändigt. Det är oftast möjligt att infoga informationen i normal text. Om fotnoter används skall dessa hållas så korta som möjligt.

ÖVRIGT

Använd i mån av möjlighet fonten **Adobe Jenson Pro** eller **Times New Roman**. Detta gäller speciellt tabellerna och figurerna.

Notera att tidskriften kan läsas också på tidskriftens hemsida omedelbart efter publiceringsdatumet. Varje författare erhåller en fil i pdf-format av den ombrutna versionen av sin artikel. För mera information se <http://www.ekonomiskasamfundet.fi>

